

Кужелєв М.О.

доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів Національного університету «Києво-Могилянська академія», м. Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7895-7879>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ: ВІЙСЬКОВИЙ ПДФО

В умовах тривалої війни в Україні одним з питань утримання економічної та соціальної сфери є забезпечення ефективного виконання бюджетів місцевих рівнів. Слід зазначити, що проведення адміністративної реформи до початку активної фази війни стало базисною умовою функціонування фінансової системи держави, її гнучкості та адаптивності. Одночасно забезпечення фінансової спроможності регіонів на належному рівні передбачає вирішення не лише традиційних питань місцевого рівня, але й на нейтралізацію наслідків війни – руйнування інфраструктурних об'єктів, зупинка роботи підприємств, міграційні процеси, відбудова територій, які вже звільнено від окупації [1–3]. Саме тому після 24 лютого 2022 року урядом країни було прийнято деякі зміни до чинного законодавства задля забезпечення функціонування бюджетної сфери та фінансування потреб мешканців територіальних громад.

Загалом, прийняті у 2022 році зміни до бюджетного законодавства дозволяють місцевим органам влади вирішувати як поточні питання, так і здійснювати комплекс заходів щодо протидії та спротиву російській армії або ліквідації наслідків окупації. Адже основа перемоги України у війні – це головна ціль Збройних Сил України (далі – ЗСУ), територіальних громад та суспільства в цілому на сьогодні.

Однак вже у 2023 році стало відомо про резонансні справи щодо закупівель деяких місцевих органів самоврядування незрозумілих товарів за «космічними» цінами (пательні, овочерізки та барабани у вигляді обладнання бомбосховищ та укриттів), реконструкція стадіонів, незрозумілі тендери з будівництва доріг тощо. Це відбувається на фоні суттєвих обмежень видатків місцевих бюджетів з боку уряду. Деякі «очільники» навчилися обходити ці обмеження та проводити

фінансування власних забаганок, оформлюючи документи на реконструкцію військових об'єктів або допомогу армії. І це в умовах, коли деякі територіальні громади не можуть забезпечити базовий рівень соціальних послуг внаслідок бомбувань, обстрілів та знищення інфраструктури.

Причиною такого привілейованого становища деяких місцевих влад стало стрімке зростання надходжень податку на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) від військовослужбовців ЗСУ. Так, військовий ПДФО за 8 місяців 2023 року склав 96 млрд грн, що у 7 разів перевищує показник 2021 року [4]. Це об'єктивний чинник, адже під час активної фази війни видатки на зарплати військовим системно зростають.

Аналогічну тенденцію можна побачити під час аналізу ПДФО в цілому за період з 2021 по 2023 рр. (Рис. 1).

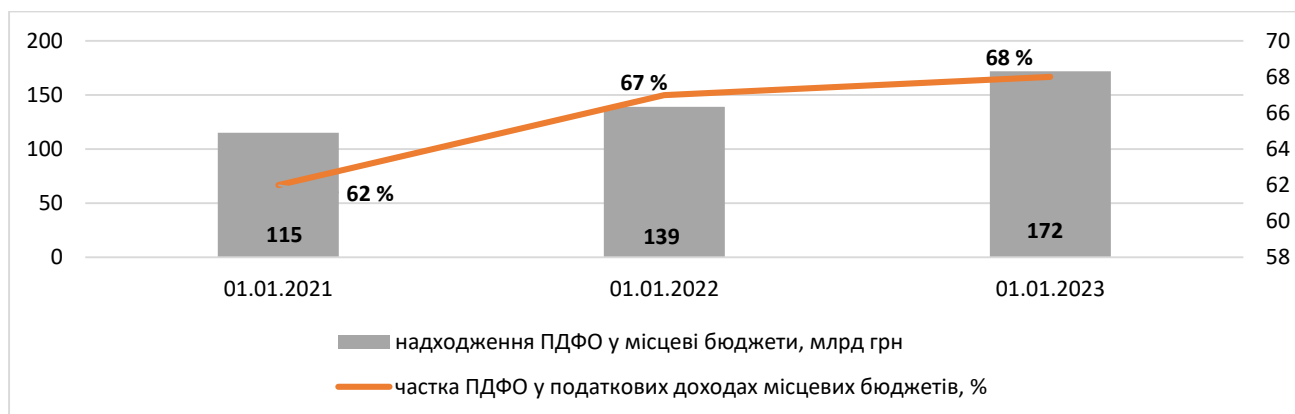

Рис. 1. Надходження ПДФО у місцеві бюджети впродовж 2021–2023 рр.

Джерело: складено автором за даними [4].

Саме тому уряд та Верховна Рада розглядають внесення змін до деяких нормативних документів з метою перерозподілу військового ПДФО на користь державного бюджету з жовтня 2023 року. За прогнозами мова йде про 25,8 млрд грн у 2023 році та про 93,7 млрд грн у 2024 році, які буде направлено на виробництво дронів та військової техніки. Це суттєва зміна в структурі доходів місцевих бюджетів. Натомість у проєкті державного бюджету на 2024 рік, окрім базової дотації у розмірі 21,1 млрд грн, передбачено додаткову дотацію у розмірі 33,4 млрд грн як компенсатора військового ПДФО для окремих громад [4].

Система управління публічними фінансами в країні має відповідати вимогам сьогодення та включати такі базові принципи, як прозорість діяльності,

стабільність й довгострокова стійкість бюджету, ефективна та справедлива система міжбюджетних відносин [5; 6].

Таким чином, в сучасних умовах зміни у перерозподілі військового ПДФО – це об’єктивна необхідність, яка з одного боку дозволить посилити обороноздатність країни, а з іншого – припинити зловживання збоку очільників окремих громад. Головна умова такої трансформації бюджетного законодавства – це прозорість використання коштів, та повернення ПДФО до місцевих бюджетів у повному обсязі одразу після перемоги України.

Список використаних джерел

1. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири: монографія / за заг. ред. П. В. Пашка, Л. Л. Тарангул. Київ : Новий друк, 2015. 570 с.

2. Кужелев М. О., Нечипоренко А. В. Фінансові інструменти стимулювання регіонального розвитку: практика використання в Україні : монографія. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.

3. Nechyporenko A. Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country. Association agreement: driving integrational changes : collective monograph. Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA, 2019. P. 374–385.

4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>

5. Нечипоренко А. В., Чернишова Т. О. Напрями вдосконалення системи управління публічними фінансами в Україні. *Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки* : збірник тез Податкового конгресу, 12 грудня 2019 р. Ірпінь: УДФСУ, 2019. С. 353–356.

6. Rekunenko I., Kuzheliev M., Nechyporenko A., Nemsadze G. Discretionary budget expenditure in the system of state regulation of the country’s socioeconomic development. *Public and Municipal Finance*. 2018. № 7. P. 8–18.